

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. An Iudæis licuerit vxores dimittere?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

fito libidinofam damnandam cenfet: pergit ostendere sola confensione peccatum perfici.

VERSUS 29. & 30.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & projice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

QUESTIO I.

An oculi eruendi, aut abscindenda manus, ne illis scandalizemur?

§. 1. *D*uplex esse potest sensus. Primitus est, ut parabola sit oculorum & manuum acceptio, ut oculus dexter sit mens, sinister corpus; manus dextra voluntas; sinistra appetitus inferior. Vel manus, mulier amica, & ut Chryl. hom. 17. alij oculorum & manuum nomine cognationes, & necessitudines intelligunt. Ath. q. 70. Hil. can. 4. Cyrill. l. 12. in Ioan. Theophyl. alij. Verissima est illa sententia, amici enim relinquendi, affectus refrenandi sunt.

Amicos oculos & pedes dici, alioqui in scriptura vstratum est. Nec minus apud externos scriptores: Nam apud Perfas erat, qui dicebatur oculus regis; hinc nemo nescit, longas regibus esse manus. Recte & illud dictum.

Ἀλλοιοὶ χεῖρες, καὶ ὄμματα, καὶ πόδες ὁμοῦ.
Mutuo nobis manus, & oculi, & pedes simus.

§. 2. Mihi tamen planior, & nervosior Christi sententia videtur, si proprie oculos, & manus interpretemur. Quod fieri duobus modis potest. Primo, ut non sit praeceptum faciendi, sed patiendi, uti nempe oculorum, & manuum potius iacturam patiaris, quam illis retentis, delinquas. Quod martyrum exercitus fecisse videmus. Occidi enim quam peccare maluerunt. Altero ut praeceptum sit, ut nos ipsi oculos eruiamus, manus abscindamus, si aliter peccatum effugere non possumus. Perinde ac si dicat, si duorum alterum faciendum sit, aut oculus eruiendus, aut peccatum faciendum, potius membri qualiscunque iacturam faciendam, quam totum corpus perdendum. Atque hoc est quod ait in f. a. c. 18. 8. bonum est tibi unam manum vel pedem habentem ingredi in regnum caelorum, quam duas manus, aut pedes habentem intrare in gehennam. Nec est inuicem hoc in genere uti exemplis quae vel nunquam, vel raro fieri possunt. Ita Apost. Gal. 4. 15. Quod si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Plurimis sane peccandi occasionem oculi praebuerunt, optime Eurypid. de Helena.

ὁρῶν δὲ τὸν δέ, φῶγε μὴ αὖ ἐλπίδω.

Atque quod cumque dicitur, desiste a spe.

Videns vero istam, surge, ne te desiderio capiat. Capit vero oculos vires, euenit autem vires. Vide Prouerb. 2. Efd. 33. Pl. 18. Prouerb. 6.

§. 3. Crudeles & improbi sunt, qui hinc castratio-

nem, & membrorum mutilationem induxerunt. Origenes ea de causa damnatus est. Non enim castrati opus est membrorum excisione, sed eam gratia Dei sensum bona custodia, corporis maceratione, labore, occasionum fuga. Nec membrorum mutilatio libidinem eximit, sed accendit.

Verum ista iam olim haereticis excisa est. Nostorum errores ita ista sententia fulminat, ut sit mirum vllum esse tam surdum, ut hoc tonitruum non audiat, ita diabolicalia obbrutuisse, ut non sentiat. Quid enim Dominus? Si oculus, manus, pes scandalizat te, erue, abscinde. Fideles peccatores? Quibus haec dicit? Fidelibus, qui iam eo loco sunt, ut vire possint horum aliquid scandalizet, in regnum caelorum sunt. ituri sunt. Quomodo igitur sola fides sufficit, si oculus erundus, ne scandalizet? Quomodo fidelium nullum peccatum est mortale, si periculum est ne projiciantur in gehennam?

Nonne si Caluino Dominus dicat: Si oculus scandalizat te, erue. Mox respondebit. Electus sum, quicquid agat oculus, in omnes libidines vagetur, manus omni rapina implicantur, pedes veloces sint ad fundendum sanguinem, non est tamen metus gehennae, mea enim, ut electi, flagitia venialia sunt. Papistica sunt illa terribilamenta. Quocirca merito Mulculus contra suos inclamat. Sed vae vae pestilentissimae praesentis saeculi negligentiae, ne dicam temeritati? Quotusquisque est, qui vero ac serio caelestis regni ac vitae studio teneatur? Altissimum stertitur fere ab omnibus: ut crediderim, vix unquam fuisse verbi Dei ministros, qui cum tanta molestia pariter ac fastidio regnum Dei annunciarint, atque hi, qui nouissimis istis temporibus, in quibus mirum in modum pietatis studium friget, regnum Christi & iustitiam eius praedicant: modo tales sunt, qui & Christum & Ecclesiam eius ex animo diligant.

Sed quid tragedias agis Muscule, & in cucurbita montes parturis? Cur studeant bene viuere, quibus satis est credere? Cur non stertant, quibus iam puluinar securitatis suppositum est? Cur se Ministri molestia macerant, cum satis sit, omnes credere se electos esse? Verum quid ministros viat, non est obscurum. Postquam populus non in spem vitae, sed in omnem securitatem, & licentiam effusus est, ipsos ministros contemnere cepit. Hinc non pietati, sed sibi timere didicerunt. Nec enim alio remedio opus habent, quam ut peccantes credant, nihil peccatorum sibi imputari.

VERSUS 31. 32.

Dictum est autem: Quicumque dimiserit uxorem suam det illi libellum repudij. Ego autem dico vobis: quia omnis qui dimiserit uxorem suam facit eam moechari, & qui dimissam duxerit, adulterat.

QUESTIO I.

An Iudeis licuerit uxores dimittere?

§. 1. *D*eut. 24. in titio capitis lex huiusce verbis perscribitur. Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratia ante oculos eius propter aliquam feditatem: Scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimi-

Improbata
Caluina-
norum.

Mores
Calui-
mani.

ADAMUS GONZ.
17
+ Euangelia
CWI
18

Memoriam
dama
quemo
facienda
fuit.

Lex repudij

dimi-

dimiserit de domo sua, vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta est, & abominabilis facta est coram Domino: ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi possidendam.

Vti considerandum est, non sine causa posse dimitti. Nam ait, & inuenerit in ea seditatem aliquam ערוה דבר, Gheruath dabar, nuditatem verbi, seu opprobrium alicuius rei, vbi 70. verterunt & ἡνέκα rem turpem, seu indecoram. Libellus repudij vocatur à Matthæo Στοιχείον repudij, in Deut. כפר כריתות Sepher cerithuth: libellus excidij. Syrus vocat כהבא ררוללא Kethaba dedulela. Scripturam: epudij. Hac de lege controuersia est: An l. d. do vxorem ob aliquam causam abomnanti ius fuerit datum eam dimittendi, vt nec ipse dimittendo, nec vterque alias nuptias celebrando peccaret? An vero lex fuerit iudicialis, seu permissio, qua solum repudiator id consequeretur, ne lege in eum ageretur.

An lex per-
mittens so-
lum, an si-
ne peccato
permissum.

Multi sunt etiam Catholici, qui negant sine peccato repudia permissa, licet sine pœna, quam res publica exigeret. Ita Franciscus Lucas hoc loco. Ita Magist. l. 4. d. 33. Bonauent. Richardus. Dominicus Soro Quos ferè hæretici sequuntur, & plerique negant licitum fuisse. Caluinus. [Summa autem est. Quamuis Lex diuortia non puniat, quæ à prima Dei institutione dissident, adulterium tamen esse, qui reiecta vxore alteram sibi accipit. Neque enim est in hominis arbitrio, coniugij fidem soluere quam Dominus ratam manere vult. Itaque pellex est, quæ legitimæ vxoris torum occupat.]

Repudium
malum,
sed non pu-
niri.

Augustinus l. de bono coniugali c. 8. Exprobrationem potius repudij, quam approbationem esse docet. Ceterum, inquit, aliter se habere iura gentium quis ignorat vbi interpositio repudio sine reatu aliquo vitionis humana, & illa cui voluerit nubere, & ille quam voluerit ducit. Cui consuetudini simile aliquid propter Israelitarum duritiam, videretur permississe Moyses de libello repudij. Quæ in re exprobratio diuortij magis apparet, quam approbatio.

Post repu-
dia erant
vera ma-
trimonia.

Quem tamen ita interpretor, vt potius reprehendi duritiam ab eo patem, quam vt neget, fuisse vera coniugia post datum libellum, cum Polygamiam veterum sine peccato fuisse ille consensit. Mihi S. Thom. Scoti. Durandi, Paludani, aliorumque in 4. Sent. 33. sententia probatur. Non peccasse qui dimissas ducerent & fuisse libera matrimonia. Nam primo de viris non erat difficultas, quibus concessa erat Polygamia, poterant ergo & retinere, & alias ducere, multo magis dimissis alijs. Durissima igitur fuisse in fœminas illa lex, qua viris per multa matrimonia volutatis, ipsæ perpetua continentia attingerentur.

Deinde verba legis id indicant, quæ omnino permittunt, duci, cum tamen seuerè non modo adulteria, sed etiam fornicationes prohibeant.

Tertio repudata est, alteri nupta non poterat ad priorem redire maritum. Non ergo amplius erat matrimonium, sed vinculum sublatum.

Denique polluta est, abominabilis est coram Domino, quia publice reiecta est & velut indigna matrimonio habita.

QVÆSTIO II.

An Christiano fas sit uxorem dimittere?

Matrimo-
nii Chri-
stianum
insolubile.

S. 1. C. Controuersia Catholicos inter & hæreticos agitur. Orthodoxa enim fides nos docet: Habitatione & toro posse separari coniuges, verum ipsum matrimonij vinculum in Ecclesia Christiana

insolubile esse, sola morte rumpi. Hæretici multas dimissionis causas adferunt, quibus ipse Matrimonij contractus dissoluitur, & nouatum nuptiarum facultas concedatur. Iurisperiti repudium non modo vxoris, sed & sponsæ esse asserunt. Diuortium de sola vxore vsurpant. De toro solo aliquando, de vinculo sæpius loquuntur. Itaque nec Luth. l. de capt. Bab. c. de Matrim. Melanchton in locis. Gemit. in 2. part. exam. separationem tori à solutione vinculi distinguunt.

De vinculi autem solutione Lutherus primum dubitauit, in capt. Babylo. coperet tamen rem definiti, & fornicationis causæ addi abstinendam coniugis. At in 1. Cor. c. 7. alias causas adfert, si Ethnicus sit, vel falsus Christianus coniux, si rixosus, impellat ad peccatum, diuabit, & de causis matrimonialibus, si pauper diuitem duxerit, quem retinere non potuerit. Butcherus in c. 19. Matih. diuortium permittit, si alter coniugum, alteri se minus commodum præstet, aut sibi displiceant. Melanchton fornicationem & desertionem admittit solas: nouum coniugium nocetè pariter & innocenti permittit. Caluinus l. i. inst. c. 19. §. vlt. In adulterio permittit. Kemnitius eodem modo, sed tantum innocentiam alias nuptias concedit.

Disputata est hæc quæstio lib. 2. ab Augustino de adulterinis coniugijs, ad Pollentium, vbi sic statum quæstionis exponit. l. i. c. 6. Verum hoc interest, quod Statum nos, quando coniuges ambo Christiani sunt, mulieri si à viro fornicante discesserit, dicimus non licere alteri nubere, à viro autem non fornicante non licere omnino discedere. Tu vero dicis, si mulier à viro non fornicante discesserit, non ei licere alteri nubere, propter preceptum; si autem à fornicante discesserit, non ei expedire nubere, propter opprobrium, Mulierem itaque non nupturam discedere à viro siue fornicante, siue non fornicante, permittis.

At hæretici non agnoscunt vllum, nisi soluto vinculo, repudium. Græci quidem vxores dimitti posse docent, libereque dimittunt. Conc. Flor. scilicet vlt. Et. l. in 1. Cor. 7. anno 1515. docuit posse dimitti. Deinde Caietanum, & eius expolitor Catharinus l. 5. annot. in Caietanum. Qui tamen non tam rem ipsam, quam modum definit. Non posse, ait, ex Scriptura probari diuortia esse illicita, sed tamen ob multas causas, non posse dimitti. Hæretici dissentit.

Nec est hæreticorum inter se concordia. Kemnitius 2. part. eam negat habitationis & tori seiuunctionem, nisi ob solam fornicationem.

Ad perfectam horum verborum intelligentiam adiungenda sunt ex alijs locis similia aut pene eadem. vt c. 19. cum Pharisei quærent, an liceret dimittere vxorem quacunque ex causa. Respondet v. 9. Dominus. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mæchatur: & qui dimissam duxerit mæchatur.

Marc. 10. 11. Et dixit illis: Quicumque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super ea. Et si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mæchatur. cunda. n. Luc. 16. 18. Omnium qui dimittit vxorem suam, & aliam ptia proter ducit, mæchatur: & qui dimissam à viro ducit, mæchatur. bennur.

Hic aperte sine exceptione vlla adulterij damnatur, qui dimiserit, & aliam duxerit.

Vnde non modo male Matthæum intelligunt, sed Marco, & Luca ex proposito contradicunt, quicumque matrimonij vinculum dissolunt. Nec ad eam facit, quod ex Matthæo interponunt, Excepta fornicationis causa.

Id enim non addendum fuisse constat, cum Lucas Luca & Marcus absolute Euangelia scripserint, quæ sunt si. Marco nec illa additione, vera, quod si generalis illa sententia addenda Marci & Luca falsa est, lectores deciperunt, cum velle exceptionem tantum vllum dimittere vxorem, & adulterum pronuntiant, quicumque vel aliam duxerit, si licet ob fornicationem dimittere.